

УДК 328(436):94(477)«18»](093) + 070(477.86)«18»

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2025.01.044>

Іван ЗУЛЯК

*доктор історичних наук, професор
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000000337582019>

Степан ПРИЙДУН

*кандидат історичних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1047-312X>

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ У ВІДЕНЬСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ НАПРИКІНЦІ XIX СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПISУ «РУСЛАН»)

Анотація. У статті досліджується політична діяльність українських депутатів у Віденському парламенті наприкінці XIX ст. на основі матеріалів часопису «Руслан». Проаналізовано ключові аспекти їхньої парламентської активності, зокрема участь у законодавчих ініціативах, боротьбу за розширення прав українського населення Галичини, а також протидію політичним і соціально-економічним викликам. Особливу увагу приділено проблемам виборчого процесу, проявам адміністративного тиску та репресивним заходам влади щодо українських депутатів і їхніх прихильників.

Дослідження ґрунтується на публікаціях часопису «Руслан», що відображали політичну риторику, дискусії та оцінку діяльності українських парламентарів. Визначено основні напрямки їхньої роботи в парламенті та вплив на формування національно-політичного дискурсу.

Ключові слова: Галичина, часопис «Руслан», Віденський парламент, О. Барвінський, А. Вахнянин.

Ivan ZULYAK

*Doctor of History, Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/00000000337582019>

Stepan PRYIDUN

*PhD in History, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1047-312X>

THE ACTIVITY OF UKRAINIANS IN THE VIENNESE PARLIAMENT AT THE END OF THE 19TH CENTURY (BASED ON MATERIALS FROM THE NEWSPAPER «RUSLAN»)

Abstract. This article examines the political activity of Ukrainian deputies in the Viennese Parliament at the end of the 19th century based on materials from the newspaper «Ruslan». Key aspects of their parliamentary engagement are analyzed, including participation in legislative initiatives, the struggle for the expansion of rights for the Ukrainian population of Galicia, and resistance to political and socio-economic challenges. Particular attention is given to issues related to the electoral process, manifestations of administrative pressure, and repressive measures taken by the authorities against Ukrainian deputies and their supporters.

The study is based on publications from «Ruslan», which reflected political rhetoric, parliamentary debates, and assessments of the activities of Ukrainian parliamentarians. The main directions of their work in parliament and their influence on the formation of national-political discourse are identified.

Keywords: Galicia, newspaper «Ruslan», Vienna Parliament, O. Barvinskyi, A. Vakhnyanyn.

Постановка проблеми. Наприкінці XIX ст. українське національне питання набуло особливої актуальності у зв'язку з політичними трансформаціями в Австро-Угорській імперії. В умовах конституційного ладу українські діячі Галичини активно включалися в парламентську діяльність, намагаючись представити й захистити інтереси свого народу на вищому державному рівні. Віденський парламент (Райхсрат) став важливою ареною політичної боротьби українців, які прагнули розширити свої права, домогтися рівноправності з поляками та іншими національностями імперії.

Діяльність українських депутатів у парламенті широко висвітлювалася в галицькій пресі, зокрема в часописі «Руслан». Це видання, що виходило у Львові, було важливим рупором української інтелігенції, публікувало матеріали про перебіг парламентських дебатів, діяльність українських політиків, їхні ініціативи та позиції у ключових питаннях.

Метою даної статті є аналіз висвітлення діяльності українців у Віденському парламенті в часописі «Руслан» наприкінці XIX ст. Дослідження дозволяє з'ясувати, які теми ставали центральними в публікаціях, як оцінювалася робота українських депутатів, а також які виклики та можливості перед ними постали в умовах австрійської парламентської системи. Особлива увага приділяється риториці часопису, його політичним акцентам і реакції на найважливіші парламентські події.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння ролі українських парламентарів у боротьбі за національні права та їхнього представництва в Австро-Угорщині. Аналіз публікацій у «Руслані» дає змогу не лише реконструювати парламентську діяльність українців, а й простежити розвиток політичної думки серед галицького суспільства того часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, що є предметом дослідження, досі не отримала комплексного та системного висвітлення у науковій літературі. Водночас, окремі аспекти цієї тематики розглядалися у працях Г. Біндера [Binder, 2005], А. Баран [Баран, 2013], М. Боднара [Bodnar, 2025], М. Казюка [Kaziuk, 2024], А. Кліша [2018] та Ю. Плекана [6]. Однак зазначені дослідження не охоплюють усіх аспектів проблеми, що зумовлює наукову новизну даної публікації.

Основним джерелом дослідження виступає часопис «Руслан», який регулярно висвітлював діяльність українських депутатів у Віденському парламенті. Матеріали цього видання містять детальну інформацію щодо їхньої політичної активності, взаємодії з іншими парламентарями та виборцями, а також суспільного сприйняття їхньої діяльності. Використання цього джерела дозволяє простежити політичні тенденції та оцінити роль українських депутатів у парламентських процесах Австро-Угорщини.

Виклад основного матеріалу. Вибори в Галичині 1897 року, організовані за ініціативи намісника краю графа К. Бадені, відзначалися масштабними зловживаннями та репресивними заходами з боку державної адміністрації. Використання насильницьких методів, корупційних схем і маніпуляцій не лише спотворило результати виборчого процесу, але й спричинило значне суспільне невдоволення. Широкомасштабні порушення, зокрема тиск на виборців, обмеження їхніх прав і заучення силових структур для придушення опозиційних виступів, підрвали довіру до правових і політичних інститутів, загострили національні суперечності та сприяли радикалізації українського суспільно-політичного руху.

У ході масових заворушень та конфліктів між населенням, поліцією та військовими підрозділами в Галичині було зафіксовано значну кількість

жертв і репресій. Загалом загинули 9 осіб, 29 отримали поранення, було заарештовано 800 осіб, а також організовано 24 політичні судові процеси. Особливо резонансні події відбулися в селі Чернийів (Станіславський округ) та селі Давидів (Львівський округ), де сутички призвели до летальних наслідків. У Чернієві арешти виборців-українців спричинили подальшу ескалацію конфлікту, що завершилася загибеллю однієї особи. У Давидові натовп селян, протестуючи проти дій виборчого комісара, призначеного владою, убив посадовця, після чого поліція відкрила вогонь, внаслідок чого загинули двоє місцевих мешканців. Подальше судове переслідування арештованих селян у Львові викликало широкий суспільний резонанс і спровокувало заворушення вже безпосередньо в міському середовищі. Ці події стали свідченням глибокої суспільно-політичної напруги в регіоні та посилення репресивної політики влади у відповідь на активізацію українського громадсько-політичного руху [Binder, 2005, 227].

У результаті виборів українці Галичини отримали дев'ять депутатських мандатів, а представники української громади Буковини – ще два, що загалом розширило їхнє представництво у парламенті. Серед обраних депутатів були представники суспільно-християнської течії, зокрема О. Барвінський, А. Вахнянин, І. Гробельський, М. Каратницький, К. Мандичевський та К. Охримович. Водночас до парламенту потрапили і представники опозиційного табору народовців, такі як Т. Окуневський та Д. Тянякевич, а також соціал-демократ Р. Яросевич. Загалом українське представництво зросло з семи до дев'яти мандатів. Проте вони не зуміли утворити єдиної фракції. Прихильники О. Барвінського започаткували «Руський клуб», а згодом увійшли до «Слов'янського християнсько-народного союзу». Натомість решта депутатів зайняли опозиційну політику щодо влади.

Репресивна політика влади щодо українських громадських і політичних діячів не завершилася після голосування. Судові переслідування найактивніших представників українського руху, включаючи духовенство, свідчили про продовження тиску на опозиційні сили та намагання обмежити їхній вплив у суспільно-політичному житті регіону [Кліш, 2018].

У своїй промові в Державній раді 18 січня 1897 р. Анатоль Вахнянин ґрунтовно проаналізував проблему лихварства в Галичині та його згубний вплив на соціально-економічний стан селянства. Політик наголошував, що, незважаючи на існування правових обмежень, лихварська діяльність залишалася поширеною та глибоко вкоріненою в економічній структурі регіону. Він охарактеризував лихварство як один із ключових чинників дестабілізації сільського господарства, що сприяв систематичному знекровленню селянських господарств і посиленню економічної залежності селян. Вахнянин підкреслював, що основною причиною розвитку лихварських практик була відсутність доступу селян до офіційного кредитування, що змушувало їх звертатися до нелегальних фінансових посередників.

Особливу увагу Вахнянин звернув на механізми функціонування лихварства, зокрема на кабальні умови позик, що часто сягали 520% річних, а також на заставні угоди, які призводили до поступової втрати селянських земельних наділів і худоби. Він наголошував, що лихварі не лише спекулювали на фінансовій вразливості селян, а й фактично контролювали економічне життя в окремих громадах, встановлюючи монополію на кредитні та торговельні операції. Політик акцентував на необхідності державного втручання для захисту селян від подальшої експлуатації, зокрема через запровадження жорсткішого законодавчого регулювання, посилення санкцій проти лихварів і створення доступних кредитних механізмів. Вахнянин підкреслював, що лише системні заходи з боку держави здатні покласти край лихварському гнобленню та запобігти подальшому економічному зубожінню сільського населення [Бесіда пос. Нат.Вахнянина в справі лихви..., Руслан. 1897. Ч. 10–11].

У часописі «Руслан» міститься звернення до українських депутатів австрійського парламенту із закликом до активної та відповідальної парламентської діяльності в інтересах національної спільноти. Автор підкреслює, що українське суспільство усвідомлює свої права та потреби, а відтак очікує від своїх представників не лише політичної активності, а й конкретних заходів у сфері освіти, культури, економіки та захисту громадянських свобод. Основна ідея допису полягає у наголошенні на єдності національної ідеї як визначальному чиннику діяльності депутатів, який має сприяти подоланню внутрішніх розбіжностей та партійних суперечностей.

Особливий акцент зроблено на етичних та політичних принципах, якими мають керуватися українські парламентарі. Автор зазначає, що ефективність депутатської діяльності вимірюється негучними деклараціями чи радикальними виступами, а реальними здобутками, спрямованими на зміцнення позицій українців у Галичині. Водночас підкреслюється відповідальність перед народом, який оцінюватиме депутатів не за їхні програмні гасла чи ідеологічні переконання, а за конкретні результати їхньої діяльності [Руским послам на дорогу, 1897, С. 1–2].

Інтерпеляція О. Барвінського та його колег, подана 30 березня 1897 р. в Державній раді, є показовим прикладом боротьби українських парламентарів за демократизацію виборчих процесів та захист прав українського населення Галичини. У документі міститься критичний аналіз діяльності державної адміністрації під час виборів до парламенту, зокрема акцентується увага на випадках незаконних ув'язнень, зловживань з боку правоохоронних органів та репресій проти греко-католицького духовенства. Такі дії влади розглядалися як цілеспрямований політичний інструмент, спрямований на обмеження впливу українців у суспільно-політичному житті та підриг їхньої лояльності до Австро-Угорської імперії.

Українські депутати вимагали від уряду офіційних роз'яснень щодо мотивів застосованих репресивних заходів, а також притягнення до відповідальності посадових осіб, причетних до порушень виборчих прав. О. Барвінський

та його соратники порушували питання про конкретні дії, які уряд має намір здійснити для недопущення аналогічних порушень у майбутньому, наголошуючи на необхідності дотримання принципів законності та виборчої справедливості. Виступ українських парламентарів засвідчував їхню активну позицію в боротьбі за демократичні вибори, рівноправність та недопущення національної дискримінації, що відповідало стратегічним завданням українського національного руху в Галичині наприкінці XIX ст. [Інтерпеляція посла Барвіньського і товаришів..., 1897]

Промова Яросевича висвітлює серйозні проблеми, пов'язані з виборчим процесом у Галичині. Він звинуватив уряд у маніпуляціях та порушеннях під час проведення виборів, зокрема в сільських районах, де виборцям часто забороняли реалізовувати своє право на голосування. Яросевич наводив конкретні приклади, коли голосування проводилося під тиском жандармів, які обирали лише тих осіб, які підтримували урядових кандидатів. Окрім того, він зазначив випадки незаконного ув'язнення селян, які протестували проти таких дій.

У своїй промові Яросевич акцентував увагу на організованому терорі, який уряд підтримував через використання підкуплених груп, що нападали на опозиційних виборців. Він також розкритикував численні порушення і зловживання, що мали місце під час виборчого процесу. Зокрема, йшлося про насильство, терор і підкуп, які здійснювалися за участю урядових чиновників і жандармів. Виборців, які не підтримували урядових кандидатів, переслідували та залякували, а жандарми часто діяли спільно з найманими групами, вдаючись до насильства й порушення прав виборців, включно з незаконним вторгненням до їхніх домівок.

Окрім того, Яросевич зазначав, що вибори фальсифікувалися через маніпуляції з виборчими картками, що позбавляло багатьох громадян можливості реалізувати своє виборче право. Він наголошував на необхідності проведення парламентського розслідування для захисту прав виборців, оскільки існуюча виборча система не гарантувала справедливості [Вибори галицькі, 1897, С. 2–3].

Політичний виступ о. Тянякевича у Державній Раді 8 квітня 1897 р. є важливим джерелом для аналізу виборчих процесів у Галичині кінця XIX ст. Його промова містить гостру критику виборчої системи, що діяла в регіоні, та розкриває особливості адміністративного втручання у вибори. Депутат акцентує увагу на широкомасштабних порушеннях, зокрема на виборчих маніпуляціях, які здійснювалися через централізовану систему контролю за кандидатами, застосування адміністративного ресурсу та прямий тиск на виборців. Його риторика підкреслює системний характер цих зловживань, що мали на меті збереження домінування польської політичної еліти та обмеження представництва українців у парламенті.

Зокрема, Тянякевич критикує механізм рекрутування кандидатів, коли їхній доступ до виборів залежав від лояльності до урядової системи, а процес голосування супроводжувався репресіями та жорстким контролем з боку

адміністрації. Він звертає увагу на використання військових і жандармерії для залякування виборців та обмеження їхньої політичної активності. У промові також наголошується на соціальній напруженості, спричиненій несправедливими виборчими практиками, та моральному тиску на селян і представників українського духовенства. Таким чином, виступ Танякевича є не лише документом епохи, що відображає виборчі реалії, а й політичним маніфестом боротьби українських депутатів за рівноправність у межах Австро-Угорської імперії [Рада державна, 1897, С. 1–2].

Українські депутати подали два законодавчі звернення: перше – щодо надання державної допомоги населенню Галичини, яке постраждало внаслідок природних катаклізмів, та друге – про забезпечення матеріальної підтримки вдів і сиріт греко-католицького та православного духовенства. Ці ініціативи свідчать про прагнення українських парламентарів не лише захищати соціально-економічні інтереси власної громади, але й інтегрувати їх у загальнодержавний дискурс соціального забезпечення в багатонаціональній Австро-Угорській імперії.

У тексті звернень акцентується увага на необхідності активного залучення української інтелігенції та духовенства до підтримки цих ініціатив. Зокрема, пропонується організація петиційних кампаній, які мали б сприяти консолідації суспільної думки та посиленню позицій українських парламентарів у законодавчому органі. Окремий акцент зроблено на тому, що представники інших коронних земель уже активно подавали аналогічні звернення, тоді як від Галичини таких ініціатив надходило недостатньо. Це могло негативно вплинути на розподіл державних ресурсів, що, у свою чергу, вимагало більшої активності української громади у відстоюванні своїх соціально-економічних прав [Допись, 1897, С. 1–2].

У своїй промові перед адресною комісією 19 травня 1897 р. О. Барвінський зосередив увагу на двох ключових аспектах: економічних проблемах селянства та необхідності соціально-економічної підтримки сільського господарства. Він позитивно оцінив заяви престолу щодо потреби в економічній допомозі аграрному сектору, особливо в умовах кризи сільськогосподарської галузі. Барвінський підкреслив, що сільське господарство в Галичині, де 80% населення зайняті в аграрному секторі, перебуває в критичному стані. Основними причинами цього були природні катаклізми, нестача ресурсів для страхування та надмірний податковий тягар. Особливу увагу він звернув на роздробленість господарств, що ускладнює розвиток і ефективне ведення сільського господарства.

Барвінський також вказав на серйозні економічні труднощі, з якими стикаються селяни, зокрема високі податки, судові витрати та проблеми з реалізацією сільськогосподарської продукції. Внаслідок відсутності доступу до дешевих кредитів і поширення лихварства багато селян втрачали свої землі. Селянська еміграція та загальне незадоволення соціально-економічним

станом сприяли радикалізації суспільства та зміцненню впливу соціалістичних ідеологій.

Барвінський застерігав, що посилення соціальної нестабільності може мати загрозливі наслідки для держави, якщо не будуть вжиті заходи для підтримки селянства. Він наголосив на необхідності термінових дій з боку уряду та парламенту, пропонуючи створення сільськогосподарських спілок, які мали б покращити економічне становище селян і запобігти їхньому зубожінню [Промова п. Барвіньського в адресовій комісії, 1897].

У своїй промові на засіданні бюджетної комісії 25 жовтня 1897 р. О. Барвінський акцентував увагу на гострій соціально-економічній кризі, що охопила Галичину. Він підкреслював, що державні фонди, призначені для підтримки регіонів, які постраждали від природних катастроф, не враховували критичного становища Галичини, хоча її населення зазнавало значних економічних труднощів, спричинених бідністю, неврожаєм та інфраструктурним занепадом. У своєму виступі Барвінський наголошував на систематичному нехтуванні потребами цього регіону, який залишався одним із найбільш соціально та економічно відсталих у структурі Австро-Угорщини. Особливу увагу він приділив проблемі недостатнього розвитку інфраструктури: відсутність належної дорожньої мережі та неефективна регуляція річок призводили до періодичних катастрофічних повеней, що ще більше ускладнювали економічну ситуацію.

Для вирішення цих проблем Барвінський запропонував комплексну стратегію, яка передбачала державні інвестиції у будівництво доріг, здійснення заходів із регуляції річок та розвиток громадських робіт. Ці ініціативи, за його словами, не лише сприяли б зменшенню ризиків природних катаклізмів, а й створили б нові робочі місця для місцевого населення. У своєму виступі він наводив статистичні дані, що засвідчували значну інфраструктурну відсталість Галичини порівняно з іншими регіонами імперії. Заклик Барвіньського до уряду був спрямований на привернення уваги центральної влади до структурних проблем краю та на забезпечення справедливого розподілу державних ресурсів.

Результатом цієї промови стало ухвалення бюджетною комісією резолюції, яка зобов'язувала уряд розпочати роботи з регуляції Дністра та його приток, а також виділити фінансування на будівництво дорожньої інфраструктури. Водночас Барвінський висловлював певний скептицизм щодо реального виконання цих заходів, зважаючи на попередній досвід ігнорування владою потреб Галичини. Його виступ відображає боротьбу за соціально-економічні права українського населення в Галичині та прагнення змусити центральну владу виконувати свої зобов'язання щодо регіону [Промова пос. Барвіньського в бюджетовій комісії, 1897].

Промова О. Барвіньського у бюджетній комісії австрійського парламенту від 28 листопада 1897 р. є важливим свідченням актуальних соціально-економічних та релігійних питань, які хвилювали українське населення

Галичини та Буковини. Зокрема, промовець акцентував увагу на проблемі рівного доступу сільського населення до державних закупівель для військових потреб. Він підкреслював, що селяни та місцеві виробники нерідко стикалися з труднощами у конкурентній боротьбі з міськими підприємцями через складність тендерної системи. У зв'язку з цим О. Барвінський запропонував реформу, яка передбачала б здійснення військових закупівель безпосередньо в місцевих громадах за фіксованими цінами, що відповідало б практиці, запровадженій у Німеччині.

Окремий блок його виступу був присвячений проблемі греко-католицького військового капеланства. О. Барвінський висловив критику чинних нормативних актів, які ставили греко-католицьких капеланів у менш сприятливе становище порівняно з представниками римо-католицького, православного та протестантського духовенства. Зокрема, вони були позбавлені права виконувати функції військових парохів, а також не могли здійснювати реєстрацію шлюбів і метрикових записів для військовослужбовців греко-католицького обряду, що змушувало останніх звертатися до римо-католицьких священнослужителів. У зв'язку з цим промовець наполягав на створенні окремої посади греко-католицького військового пароха, а також на забезпеченні рівних прав для представників усіх конфесій у військовій сфері.

Крім констатації наявних проблем, О. Барвінський запропонував конкретні механізми їхнього розв'язання, зокрема запровадження військових відпусток на період жнив, реформування форшпанного законодавства, яке регулювало військові реквізиції транспортних засобів. Міністерство війни частково визнало обґрунтованість висунутих пропозицій, висловивши готовність до перегляду політики у сфері військового капеланства та забезпечення участі селян у державних закупівлях. Це засвідчує поступовий, хоча й складний, процес відстоювання русинами своїх прав у межах австрійської державної системи [Промова пос. Барвінського в делегаційній комісії, 1897].

У своїй промові на засіданні австрійської делегації 2 грудня 1897 р. О. Барвінський здійснив аналіз зовнішньополітичного становища Австро-Угорщини, акцентуючи увагу на необхідності збереження стабільності в Європі та значенні Троїстого союзу (Австро-Угорщина, Німеччина, Італія) у підтриманні міжнародної рівноваги. Політичну діяльність міністра закордонних справ він оцінив позитивно, підкреслюючи, що завдяки дипломатичним зусиллям монархія зміцнила свої геополітичні позиції та здобула нових союзників. Окремий акцент Барвінський зробив на нормалізації австро-угорсько-російських відносин, вважаючи це важливим чинником забезпечення стабільності на Балканах. На його думку, політичне зближення Австро-Угорщини та Російської імперії унеможливлювало експансію будь-якої зі сторін та створювало умови для незалежного розвитку балканських держав без зовнішнього втручання.

Водночас Барвінський заперечив аргументи австрійських німецьких лібералів щодо загрози панславізму та впливу Росії на внутрішньополітичні

процеси імперії. Він наголосив, що слов'янські народи Австро-Угорщини не мали сепаратистських прагнень, а лише домагалися рівноправності та можливості безперешкодного культурного розвитку. Політик стверджував, що запровадження асиміляційних заходів та обмеження мовних прав лише посилює міжетнічні суперечності та сприяє загальному політичному напруженню. На його переконання, ключовим викликом для імперії були не національні прагнення слов'янських спільнот, а невирішені соціально-економічні проблеми, які потребували невідкладних заходів.

У заключній частині свого виступу Барвінський окреслив основні економічні виклики, що постали перед Європою наприкінці XIX ст. Він наголосив на важливості спрямування зовнішньополітичних зусиль на розвиток економічного співробітництва між державами, що могло б сприяти підвищенню рівня добробуту населення та зниженню соціальної напруги. Барвінський висловив підтримку економічній політиці уряду, яка мала на меті стимулювання торгівлі та промислового розвитку як засобу зміцнення економічної стабільності імперії [Промова дел. Барвіньського на засіданню австрійської делегації, 1897].

А. Вахнянин відстоював ідеї справедливості та рівноправності як фундаментальні принципи стабільності та поступального розвитку багатонаціональної Австро-Угорської імперії. У своїх виступах він піддавав критиці шовіністичні та експансіоністські політичні стратегії, що призводили до дискримінації національних меншин і порушення їхніх прав. Політик наголошував на необхідності формування державної політики, яка б забезпечувала гармонійне співіснування різних етнічних спільнот на засадах рівноправності та взаємної поваги. На його думку, політичні рішення мали враховувати історичний розвиток Австрії як поліетнічної держави, що об'єднувала численні національні групи, і ґрунтуватися на принципах справедливого розподілу владних повноважень та соціально-економічних ресурсів [Річ пос. Вахнянина виголошена..., 1898, С. 2–3].

На довірчих зборах українських депутатів Галицького сейму та Віденського парламенту, що відбулися 27 грудня 1898 р., розглядалися питання політичної ситуації в Австро-Угорщині та Галичині. Попри відсутність частини запрошених депутатів, учасники засідання прагнули здійснити комплексний аналіз поточного стану справ, зокрема оцінити взаємини «Слов'янського християнсько-народного союзу» з урядовою більшістю та австрійським урядом, а також перспективи реалізації задекларованих заходів на користь українського населення. Було відзначено, що уряд здійснив певні кроки щодо підтримки української громади, однак водночас висловлювалися занепокоєння стосовно подальшої еволюції політичної ситуації.

Окрему увагу було приділено аналізу політичного становища українців у Галичині, яке, за оцінками депутатів, зазнало значного погіршення. Було підкреслено наявність негативної тенденції у ставленні влади до прав українського населення. У відповідь на це депутати запропонували українській фракції внести до порядку денного чергової сесії Галицького сейму питання

щодо визначення чіткої стратегії подальшої взаємодії з урядовою більшістю та крайовою адміністрацією у разі відсутності покращень у політичному кліматі. Учасники засідання акцентували увагу на необхідності консолідації зусиль задля ефективного захисту інтересів українського народу в умовах загострення політичної ситуації [Збори руских послів, 1898, С. 1].

Висновки. Дослідження діяльності українських депутатів у Віденському парламенті наприкінці XIX ст. на основі матеріалів часопису «Руслан» дозволяє зробити низку узагальнень щодо їхньої політичної стратегії, взаємодії з австрійським урядом і опозиційними силами, а також впливу парламентської діяльності на національно-політичне життя українців Галичини.

По-перше, українські парламентарі, незважаючи на складні політичні обставини, намагалися відстоювати інтереси української громади в умовах Австро-Угорщини. Часопис «Руслан» активно висвітлював їхні виступи, інтерпеляції та ініціативи, спрямовані на захист політичних, соціально-економічних і культурних прав українців. Важливою темою, що постійно порушувалася в парламентських дебатах, була необхідність забезпечення рівноправності українського населення в Галичині, особливо у сфері освіти, адміністративного управління та судочинства.

По-друге, аналіз матеріалів часопису свідчить про те, що українські депутати зіштовхувалися з численними труднощами, зокрема з протидією польських політичних еліт, які прагнули зберегти свою домінуючу позицію в адміністративних структурах краю. Виборчі маніпуляції, репресії щодо українських активістів, а також бюрократичні перешкоди обмежували можливості ефективного представництва українців у парламенті. Проте, попри ці труднощі, парламентарі використовували всі доступні засоби для привернення уваги австрійської влади до проблем української громади.

По-третє, важливу роль у діяльності українських депутатів відігравали питання аграрної політики та економічних реформ. Як засвідчують матеріали «Руслана», парламентарі наполягали на необхідності змін у земельному законодавстві, ліквідації системи лихварства та створенні механізмів підтримки українського селянства, яке становило більшість населення краю. Вони також порушували проблему недоступності кредитування для українських селян і потребу в розширенні мережі кооперативних установ.

По-четверте, українські парламентарі, хоча й діяли в умовах обмеженого політичного впливу, намагалися сформуванати єдину національну платформу, яка б об'єднувала різні політичні угруповання українського руху. Часопис «Руслан» неодноразово наголошував на важливості єдності депутатів, оскільки внутрішні суперечності та розпорошеність українського руху послаблювали їхні позиції у Відні.

Таким чином, діяльність українців у Віденському парламенті наприкінці XIX століття, незважаючи на численні перешкоди, заклала основи для подальшого розвитку українського політичного руху в Австро-Угорщині. Аналіз матеріалів часопису «Руслан» дає змогу поглибити розуміння

тогочасних політичних процесів та оцінити внесок українських парламентарів у боротьбу за національні права. Отримані результати є важливими для подальших досліджень історії українського парламентаризму та політичного представництва в умовах багатонаціональних імперій.

Література

1. Баран А. В. Діяльність депутатів-українців в австрійському парламенті (1897–1918 рр.): історико-правове дослідження: дис ... кандидата юридичних наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2013. 229 с.
2. Бесіда пос. Нат.Вахнянина в справі лихви в Галичині. Виголошена в раді державній д. 18 січня 1897. *Руслан*. Ч. 10. 14 (26 січня) 1897. С. 1–2.
3. Бесіда пос. Нат.Вахнянина в справі лихви в Галичині. Виголошена в раді державній д. 18 січня 1897. *Руслан*. Ч. 11. 15 (27 січня) 1897. С. 1–2.
4. Вибори галицкі. *Руслан*. Ч. 77. 4 цвітня (16) 1897. С. 2–3.
5. Допись. *Руслан*. Ч. 214. 21 вересня (3 жовтня) 1897. С. 1–2;
6. Збори руских послів. *Руслан*. Ч. 282. 17 (29) грудня 1898. С. 1.
7. Интерпеляция посла Барвіньского і товаришів до Є. Е. п. Міністра-президента яко управителя міністерства внутрішних справ. *Руслан*. Ч. 64 19 (31) марта 1897. С. 1.
8. Казюк М., Гучак О. Діяльність українських депутатів у Віденському парламенті наприкінці XIX ст. (за матеріалами часопису «Діло»). *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»). Випуск № 8(26) 2024. С. 1169–1182. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-1169-1182](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-1169-1182)
9. Кліш А. Б. Між політикою та релігією: суспільно-християнський рух у Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст.: Монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 468 с.
10. Плекан Ю. Перший досвід парламентаризму: українці – депутати австрійського парламенту та галицького крайового сейму (1848–1918). Довідник. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я, 2012. 140 с.
11. Промова дел. Барвіньского на засіданю австрійської делеґації дня 2. грудня 1897 в розправі над бюджетом міністерства заграничних справ. *Руслан*. Ч. 267. 25 падолиста (7 грудня) 1897. С. 2.
12. Промова п. Барвіньского в адресовій комісії дня 19-го мая 1897 року. *Руслан*. Ч. 105. 10 (22) мая 1897.
13. Промова пос. Барвіньского в бюджетовій комісії д. 25-го жовтня 1897 в розправі над законом о підмогах з фондів державних наслідком елементарних шкід. *Руслан*. Ч. 235. 16 (28) жовтня 1897.
14. Промова пос. Барвіньского в делеґаційній комісії бюджетовій дня 28. падолиста 1897. *Руслан*. Ч. 264. 20 падолиста (2 грудня) 1897.

15. Рада державна. Руслан. Ч. 80. 8 цвітня (20) 1897. С.1–2
16. Річ пос. Вахнянина виголошена в державній раді 1. цвітня в розправах над заявою президента кабінету ґр. Туна. Руслан. Ч.73 1 (13) цвітня 1898.С. 2–3.
17. Руским послам на дорогу! *Руслан*. Ч. 62 16 (28) марта 1897. С. 1–2.
18. Binder H. Galizien in Wien: Parteien, Wahlen, Fraktionen und Abgeordnete im Übergang zur Massenpolitik. Studien zur Geschichte der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, 29. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaft en, 2005. 741 p.
19. Bodnar M. Activities of Anatol Vahnyanin in the Vienna parliament at the end of the 19th century. *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2025. № 1(31) 2025. С. 1993–2007. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-1993-2007](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1993-2007)
20. Kaziuk M. Parliamentary activity of Roman Yarosevych. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Історія / головний редактор Іван Зуляк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 2. С. 71–76. <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2024.2.9>
21. Kaziuk M.I. Parliamentary Activities of Danylo Tanyachkevych (1897–1900). *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). Випуск № 7(25) 2024. С. 1207–1220. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1207-1220](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1207-1220)

References

1. Baran A. V. Diialnist deputativ-ukraintsiv v avstriiskomu parlamenti (1897–1918 rr.): istoryko-pravove doslidzhennia [Activities of Ukrainian deputies in the Austrian Parliament (1897–1918): historical and legal research]: dys ... kandydta yurydychnykh nauk: 12.00.01 – teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen / Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». Lviv, 2013. 229 s. (in Ukrainian).
2. Besida pos. Nat.Vakhnianyna v spravi lykhvy v Halychyni. Vyholoshena v radi derzhavnii d. 18 sichnia 1897. *Ruslan*. Ch. 10. 14 (26 sichnia) 1897. pp. 1–2 (in Ukrainian).
3. Besida pos. Nat.Vakhnianyna v spravi lykhvy v Halychyni. Vyholoshena v radi derzhavnii d. 18 sichnia 1897. *Ruslan*. Ch. 11. 15 (27 sichnia) 1897. pp. 1–2 (in Ukrainian).
4. Vybory halytski. *Ruslan*. Ch. 77. 4 tsvitnia (16) 1897. pp. 2–3 (in Ukrainian).
5. Dopys. *Ruslan*. Ch. 214. 21 veresnia (3 zhovtnia) 1897. pp. 1–2 (in Ukrainian).
6. *Zbory ruskykh posliv*. *Ruslan*. Ch. 282. 17 (29) hrudnia 1898. p. 1 (in Ukrainian).

7. Interpeliatsiia posla Barvinskoho i tovarishiv do Ye. E. p. Ministra-prezydenta yako upravytelia ministerstva vnutrishnykh sprav. *Ruslan*. Ch. 64 19 (31) marta 1897. p. 1 (in Ukrainian).
8. Kaziuk M., Huchak O. Diialnist ukraïnskykh deputativ u Videnskomu parlamenti naprykintsi XIX st. (za materialamy chasopysu «Dilo») [The Activities of Ukrainian Deputies in the Vienna Parliament at the End of the 19th Century (Based on Materials from the Newspaper «Dilo»)]. *Aktualni pytannia u suchasniï nautsi* (Seriia «Pedahohika», Seriia «Pravo», Seriia «Ekonomika», Seriia «Derzhavne upravlinnia», Seriia «Tekhnika», Seriia «Istoriia ta arkheolohiia»). Vypusk no. 8(26) 2024. pp. 1169–1182 [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-1169-1182](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-1169-1182) (in Ukrainian).
9. Klish A. B. Mizh politykoïu ta relihiïu: suspilno-khrystyianskyi rukh u Halychyni naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Between Politics and Religion: The Socio-Christian Movement in Galicia at the End of the 19th – Beginning of the 20th Century]. Ternopil: Osadtsa Yu. V., 2018 (in Ukrainian).
10. Plekan Yu. Pershyi dosvid parlamentarizmu: ukraïntsi – deputaty avstriiskoho parlamentu ta halytskoho kraïovoho seïmu (1848–1918) [The first experience of parliamentarism: Ukrainians – deputies of the Austrian Parliament and the Galician Regional Diet (1848–1918)]. Dovidnyk. Ivano-Frankivsk: Vydavets Tretiak I.Ya, 2012. 140 p. (in Ukrainian).
11. Promova del. Barvinskoho na zasidanniu avstriiskoi delehatsii dnia 2 hrudnia 1897 v rozprafi nad budzhetom ministerstva zahranychnykh sprav. *Ruslan*. Ch. 267. 25 padolysta (7 hrudnia) 1897. p. 2 (in Ukrainian).
12. Promova p. Barvinskoho v adresovii komisii dnia 19-ho Maia 1897 roku. *Ruslan*. Ch. 105. 10 (22) Maia 1897 (in Ukrainian).
13. Promova pos. Barvinskoho v budzhetovii komisii d. 25-ho zhovtnia 1897 v rozprafi nad zakonom o pidmohakh z fondiv derzhavnykh naslidkom elementarnykh shkid. *Ruslan*. Ch. 235. 16 (28) zhovtnia 1897 (in Ukrainian).
14. Promova pos. Barvinskoho v delehatsiïniï komisii budzhetovii dnia 28 padolysta 1897. *Ruslan*. Ch. 264. 20 padolysta (2 hrudnia) 1897 (in Ukrainian).
15. Rada derzhavna. *Ruslan*. Ch. 80. 8 tsvitnia (20) 1897. pp.1–2 (in Ukrainian).
16. Rich pos. Vakhnianyna vyholoshena v derzhavnii radi 1. tsvitnia v rozprafakh nad zaiavoïu prezydenta kabinietu gr. Tuna. *Ruslan*. Ch. 73 1 (13) tsvitnia 1898. pp. 2–3 (in Ukrainian).
17. Ruskym poslam na dorohu! *Ruslan*. Ch. 62 16 (28) marta 1897. pp. 1–2 (in Ukrainian).
18. Binder H. Galizien in Wien: Parteien, Wahlen, Fraktionen und Abgeordnete im Übergang zur Massenpolitik. Studien zur Geschichte der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, 29. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005. 741 p. (in German).
19. Bodnar M. Activities of Anatol Vahnyanin in the Vienna parliament at the end of the 19th century. *Visnyk nauky ta osvity* (Seriia «Filolohiia», Seriia

- «Pedahohika», Seriia «Sotsiolohiia», Seriia «Kultura i mystetstvo», Seriia «Istoriia ta arkheolohiia»): zhurnal. 2025. no. 1(31) 2025. pp. 1993–2007 [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-1993-2007](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1993-2007) (in English).
20. Kaziuk M. Parliamentary activity of Roman Yarosevych. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Seriia: Istoriia / holovnyi redaktor Ivan Zuliak. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka». 2024. vol. 2. pp. 71–76 <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2024.2.9> (in English).
21. Kaziuk M. I. Parliamentary Activities of Danylo Tanyachkevych (1897–1900). *Visnyk nauky ta osvity* (Seriia «Filolohiia», Seriia «Pedahohika», Seriia «Sotsiolohiia», Seriia «Kultura i mystetstvo», Seriia «Istoriia ta arkheolohiia»). vol. 7(25) 2024. pp. 1207–1220 [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1207-1220](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1207-1220) (in English).